

Кафедра соціальної медицини
та організації охорони здоров'я

**Методична розробка для лікарів – інтернів за фахом
«Педіатрія»**

ТЕМА: Робота дільничного педіатра в сім'ї дитини, в будинках дитини, дитячих будинках та загальноосвітніх школах-інтернатах.

МІСЦЕ ПРОВЕДЕННЯ: навчальна кімната кафедри №8

КІЛЬКІСТЬ ГОДИН: 7 годин

Актуальність теми: Робота дільничного педіатра в сім'ї дитини, будинках дитини, дитячих будинках та загальноосвітніх школах-інтернатах є надзвичайно важливою складовою його роботи. Хороший дільничний педіатр повинен спостерігати за дитиною протягом усього періоду її дорослішання, знати особливості її організму. Повинен вміти спілкуватися з дитиною та знаходити спільну мову з батьками дитини.

Навчальні цілі заняття:

ЗНАТИ:

-питання збереження здоров'я, раціонального харчування, проблеми психічного здоров'я та насильства, з профілактики підліткової вагітності, ВІЛ/СНІД, ІПСШ, вживання психоактивних речовин;

-порядок усиновлення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;

-етику та деонтологію педіатра. Етичний кодекс лікаря України.

ВМІТИ:

-здійснювати санітарно-просвітницьку роботу педіатра з питань збереження здоров'я, раціонального харчування, проблем психічного здоров'я та насильства, з профілактики підліткової вагітності, ВІЛ/СНІД, ІПСШ, вживання психоактивних речовин;

-знаходити підхід у спілкуванні з дітьми та їх батьками чи опікунами.

Зміст

теми заняття

Сім'я – базова основа первинної соціалізації особи. Саме з родини починається процес засвоєння дитиною суспільних норм і культурних цінностей. Переважно від соціального мікроклімату сучасній сім'ї, духовного, фізичного становлення в ній дітей залежить успішність розвитку й соціалізації дитини.

Насильство в сім'ї (акт насильства) – це умисні дії фізичного, психологічного, сексуального чи економічного спрямування одного члена сім'ї (кривдника) щодо іншого члена сім'ї (жертви), якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і завдають йому моральної шкоди, шкоди його фізичному та психічному здоров'ю.

Отже, жертвою домашнього насильства може стати будь-хто: жінка, яку постійно лає і б'є її чоловік, дівчинка-підліток, що страждає від сексуальних переслідувань свого вітчима, хлопчик, якого лупцює мати-алкоголичка, старенька бабуся, що її ненавидять власні діти .

Згідно із законодавством поняття «домашнє насильство» поширюється на осіб, які перебувають у шлюбі, проживають у шлюбі між собою, їхніх дітей, осіб, які знаходяться під опікою чи піклування, є родичами прямої або непрямої лінії споріднення за умови спільного проживання.

За спрямованістю дій Закон виділяє чотири види домашнього насильства: фізичне, сексуальне, психологічне та економічне, — розкриваючи зміст кожного із зазначених видів насильства:

фізичне насильство в сім'ї— умисне нанесення одним членом сім'ї іншому члену сім'ї побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до смерті постраждалого, порушення фізичного чи психічного здоров'я, нанесення шкоди його честі і гідності;

сексуальне насильство в сім'ї— протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканість іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру по відношенню до неповнолітнього члена сім'ї;

психологічне насильство в сім'ї— насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдаватися або завдається шкода психічному здоров'ю;

економічне насильство в сім'ї– умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я.

Чому це відбувається? По-перше, тому, що метою домашнього насильства завжди є встановлення контролю над жертвою, коли кривдник намагається бути єдиним "розпорядником" її життя. Підкоряючись, жертва стає безпорадною, не може правильно оцінювати ситуацію, більше навіть не намагається себе захистити. В такому стані постраждалі від домашнього насильства часто самі відмовляються від спроб їм допомогти. По-друге, тому, що в українському суспільстві "не прийнято" розповідати про такі речі. На жаль, ми стикаємося зі "змовою мовчання" та прихованим осудом потерпілих від насильства в сім'ї: наприклад, розумна жінка, маючи науковий ступінь і досягши успіху в службовій кар'єрі чи бізнесі, не може говорити про те, що її б'є чоловік, який сам обіймає керівну посаду. А мати не може визнати, що її рідний син знущується над нею: вона, мовляв, "сама винна" в тому, що не догодила, не так виховала, не зберегла сімейного вогнища. Така позиція хибна. Ніхто, ніколи і ні за яких обставин не має стати жертвою домашнього насильства, бо насильство - це злочин. У суспільстві утвердилися й багато інших стереотипів щодо насильства, які перешкоджають подоланню цього явища. А, мабуть, найбільше згубно впливають на суспільну думку уявлення про те, що поодинокі випадки агресії не є насильством. Насправді це не так. Прояви домашнього насильства мають циклічний характер: випадок насильства - примирення - заспокоєння - посилення

напруги - і знову насильство. Кожного наступного разу цей цикл може скорочуватися в часі, а насильство - ставати більше інтенсивним та жорстоким.

Причини виникнення насильства:

1. Народження першої дитини, що поєднується з незрілістю батьків, низьким їх рівнем освіти
2. Неповні сім'ї-наявність лише одного годувальника, що зумовлює погіршення матеріального становища
3. Неналежні житлові умови, що викликають додаткову напруженість, яка може спровокувати насильство
4. Конфліктні стосунки між членами родини-застосування насильства з метою вирішення сімейних конфліктів
5. Алкоголізм та наркоманія батьків
6. Афективні порушення одного з батьків: агресивність, гіперсексуальність, дратівливість, ослаблений контроль за поведінкою, зниження критики
7. Перозвиненість батьківських навичок та почуттів
8. Авторитетні методи виховання-покарання розглядається, як найефективніший спосіб корекції негативної поведінки дитини

Основні характеристики насильства в сім'ї:

- Насильство завжди здійснюється за попереднього наміра
- Суть насильства полягає у порушенні прав і свобод конкретної людини
- Насильство є таким порушенням прав і свобод людини, що унеможливає її самозахист
- Насильство в умовах відсутності самозахисту призводить до певної шкоди

Найбільш гостро проблема насильства в сім'ї постає серед неповнолітніх громадян. Це пов'язано здебільшого з вразливістю та необізнаністю дітей. Вразливість дітей до насильства пояснюється їх фізичною, психічною та соціальною незрілістю, а також залежним (підлеглим) становищем по відношенню до дорослих, незалежно від того, чи є це батьки, опікуни, вихователі, вчителі. Нерідко буває важко виявити, чи мало місце в ситуації насильства в сім'ї психологічне насильство, чи справа обмежувалася лише фізичним або економічним насильством. Тому створення індикаторів психологічного насильства в сім'ї щодо дітей і використання їх у практиці роботи співробітників правоохоронних органів та соціальних працівників є дуже важливим.

Згідно чинного законодавства, психологічне насильство в сім'ї проявляється в образах із використанням лайливих слів та криків, які принижують честь і гідність члена сім'ї, образливих жестах із метою приниження члена сім'ї або тримання його в атмосфері страху. Психологічне насильство проявляється також у брутальному ставленні до родичів чи друзів члена сім'ї; шкоди, що її спричинено домашнім тваринам; у знищенні, пошкодженні, псуванні або приховуванні особистих речей, предметів, прикрас тощо.

Ознаками такого насильства над дітьми можуть слугувати:

- Підвищена агресивність дитини
- Знижений настрій
- Депресія
- Тривожність
- Страх
- Нестійкість емоційної системи
- Замкненість
- Низька успішність в школі

- Конфлікти з оточенням

Ще одним поширеним стереотипом є переконаність постраждалих у тому, що вони мусять терпіти домашнє насильство задля дітей. За даними неурядових організацій, неповнолітні стають свідками кожного третього випадку насильства в сім'ї. Психологи стверджують, що діти, виховані в таких сім'ях, згодом самі виявляють більшу схильність ставати жертвами чи кривдниками, оскільки побачене та пережите згубно впливає на їхнє психічне здоров'я та нормальний розвиток.

Крім того, люди часто не усвідомлюють, що насильство - це не тільки побиття, а й постійне приниження, образи, лайки. Нерідко скривджені вважають, що така їхня доля - зазнавати насильства, і вони мусять це терпіти. Таку позицію займати не варто, бо зазвичай кривдники не відразу вдаються до фізичних засобів впливу на жертву, однак, не зітнувшись із опором, натомість відчувши вседозволеність, переходять від словесної критики до фізичного насильства.

Досить багато людей, над якими чинять насильство, не наважуються йому протистояти. Тим часом законодавство гарантує кожній особистості широкі права та свободи й захист від їх порушення. Закон "Про попередження насильства в сім'ї" передбачає і покарання осіб, які чинять насильство в сім'ї, і заходи щодо надання допомоги потерпілим.

Попередження та протидія домашньому насильству покладається на:

1. Органи місцевого самоврядування
2. Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді
3. Установи та заклади системи освіти, охорони здоров'я, а також установи та заклади, діяльність яких спрямована на запобігання та протидію домашньому насильству
4. Органи внутрішніх справ
5. Кризові центри
6. Спеціально уповноважені органи виконавчої влади з питань попередження насильству у сім'ї
7. Дільничих інспекторів міліції, кримінальну міліцію у справах дітей
8. Органи опіки та піклування

Правові засади протидії насильству в сім'ї

Основний закон держави – Конституція України, зокрема стаття 3 зазначає, що людина, її життя й здоров'я, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Також, статтею 28 Конституції України встановлено, що ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню або покаранню.

Вперше в національному законодавстві поняття насильства в сім'ї закріплено в Законі України «Про попередження насильства в сім'ї».

Відтак, Верховною Радою України 2001 року було ухвалено Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» (далі – Закон) та Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису». Прийняття законодавчої бази у сфері попередження насильства в сім'ї свідчить про винесення цієї проблеми з розряду приватної проблеми родини на державний рівень.

Міжнародне право щодо захисту прав людини тлумачить насильство у сім'ї як порушення прав людини й накладає на всі країни зобов'язання знайти ефективні правові засоби протидії насильству. Тому питання протидії насильству в сім'ї є предметом численних міжнародних актів, ратифікованих багатьма країнами світу.

Йдеться про низку міжнародних документів, які визначають правові норми, пов'язані із захистом жертви насильства: Міжнародний пакт про громадянські та політичні права; Міжнародна конвенція про економічні, соціальні та культурні права; Конвенція ООН про викорінення всіх форм дискримінації щодо жінок та Факультативний Протокол до неї; Конвенція ООН проти тортур та інших форм жорстокого, нелюдського чи принижуючого поводження або покарання; Конвенція ООН про права дитини.

Наша країна ратифікувала ці документи, що дає підстави говорити про наявність необхідної нормативно-правової бази, яка опирається на норми міжнародного права щодо захисту прав людини.

В Розділі I Закону «Загальні положення» містяться визначення термінів, що вживаються в Законі: насильство в сім'ї та його форми; жертва насильства в сім'ї, попередження насильства в сім'ї, реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, захисний припис, віктимна поведінка щодо насильства в сім'ї, під якою розуміється поведінка потенційної жертви насильства в сім'ї, що провокує насильство в сім'ї, тощо.

Даний закон визначає, що насильством в сім'ї це будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю.

Враховуючи вище викладене слід зазначити що, предметом регулювання якого є попередження насильства в сім'ї та ліквідація його негативних наслідків, не обмежується зазначеними вище законодавчими актами.

Законодавство України містить тільки одну спеціальну норму, що закріплює адміністративну відповідальність за насильство в сім'ї або невиконання захисного припису. Названі дії кваліфікуються за статтею 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Стаття передбачає накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням 20 % заробітку.

Відповідальність за вчинення насильства у сім'ї

Щодо осіб, які вчинили насильство у родині вперше або погрожують це зробити, можуть вживати такі заходи, як:

- Накладання на кривдника штрафу від 51 до 85 грн. або громадські роботи на строк від 13 до 40 годин, або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням 20% заробітку, або адміністративний арешт на строк до 5 діб
- Винесення кривдникові офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства у сім'ї
- Взяття на профілактичний облік осіб, схильних до ічинення насильства у сім'ї

За повторне вчинення насильства працівники міліції можуть вжити таких заходів:

- Винести кривднику захисний припис і контролювати виконання його вимог
- Накласти на кривдника штраф від 85 до 170 грн., залучити до громадських робіт на строк від 40 до 60 годин або виправних робіт на строк від одного до двох місяців з відрахуванням 20% заробітку, або накласти адміністративний арешт на строк до 15 діб.

Вміщені далі поради можуть бути корисними для всіх, хто став жертвою або свідком домашнього насильства.

1. Передусім варто пам'ятати народну мудрість: "Хто сам себе береже, того й лихо оминає". Не треба запліщувати очі на реальні факти і вмовляти себе не звертати уваги на насильство. Якщо ви зіткнулися з першими (ще "легкими") проявами насильства, подумайте про власну безпеку та безпеку своїх дітей - уявіть найгірший розвиток подій і подумайте про ваші дії в таких неприємних ситуаціях.

2. Тримайте під рукою номери телефонів міліції та соціальних служб. Варто, щоб ці номери також знали ваші діти. Якщо виникне потреба, не вагаючись телефонуйте до районного відділу міліції або на номер "102" і вимагайте термінового втручання. По приїзді працівників міліції детально опишіть їм усе, що сталося, покажіть ваші тілесні ушкодження, а також домашні речі, які побив чи поламав кривдник.
3. Якщо вам завдано тілесних ушкоджень, обов'язково зверніться до медичних закладів. Ви не лише пройдете лікування, а й отримаєте медичні висновки, які є вагомим доказом у суді.
4. Найбільше виваженим виходом з деяких ситуацій є втеча. Але цей крок належить ретельно підготувати. Варто заздалегідь зібрати невеличку валізу з найбільше потрібними речами: одягом для себе та дітей, грошима, ліками, ключами від дому, офісу тощо, особистими документами (паспорт, свідоцтво про народження дитини), документами, які підтверджують ваші права власності на житло, машину і т. ін. Обов'язково запишіть і запам'ятайте адреси та номери телефонів установ, до яких ви плануєте звернутися по допомогу. Крім того, наперед обдумайте маршрут вашої втечі й визначте декілька (не одне!) місць, де ви могли б сховатися, якщо залишите дім.
5. Якщо близькі люди готові вам допомогти в боротьбі з домашнім насильством, домовтеся з ними про спільні дії в гострій ситуації. Йдеться, зокрема, про дзвінок до міліції, тимчасовий притулок для вас та ваших дітей або схованку для потрібних вам речей (див. попередній пункт).
6. Пам'ятайте: насильство часто стає ще брутальнішим, коли кривдник довідується про бажання жертви припинити з ним стосунки. Якщо ви зважилися на таке, будьте готові захищати свої права та права ваших дітей. Заздалегідь обміркуйте можливі варіанти вирішення таких гострих питань, як поділ майна, стягнення аліментів, визначення місця проживання дітей. Звісно, краще відразу звернутися по допомогу до кваліфікованих юристів, соціальних служб чи громадських організацій, послуги яких є безкоштовними.
7. Подумайте проте, як обмежити ваше спілкування з кривдником після розлучення і вберегти від нього ваших дітей. Наприклад, попросіть ваших колег по роботі з'ясовувати, хто вам телефонує, повідомте працівникам дитячої установи, хто має право забирати ваших дітей додому, ходіть до інших крамниць тощо.
8. Уявіть ваше даліше життя без кривдника й знайдіть у ньому позитивні моменти для себе. Згадуйте про ці моменти тоді, коли відчуватимете неспокій та сумніви. В разі потреби, зверніться до соціальних служб та неурядових організацій, які надають психологічну підтримку постраждалим від насильства в сім'ї.

Використана література:

1. Моніторинг стану виконання законодавства України щодо протидії насильства в сім'ї. 2001-2011 роки\ кол.авт.: О.М. Бандурка, О.Ф.Бондаренко, В.О.Брижик, -Х.: видавництво «Права людини», 2011.-240с.
2. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: додаток до навчально-методичного посібника для курсантів вищих навчальних закладів МВС України/ Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброда Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. –Київ, 2012-56с.
3. Буклет «Посилення правових можливостей бідних верств населення», яку реалізує Міжнародний фонд «Відродження» за програмою «Верховенство права».
4. Джерела інтернет

Тестові завдання:

1. Для яких закладів «Історія розвитку дитини» (ф.№112/о) є основним медичним документом?
 - А) дитячої консультації / поліклініки
 - В) дитячих садків
 - С) будинків дитини
 - Д) акушерського стаціонару
 - Е) жіночої консультації
2. Якими закладами охорони здоров'я ведеться на території України «Журнал обліку роботи з гігієнічного виховання населення» (ф. № 038/о)?
 - А) всіма закладами охорони здоров'я
 - В) лише приватними закладами охорони здоров'я
 - С) тільки відомчими закладами охорони здоров'я
3. Ким проводиться робота гігієнічного виховання населення в закладах системи охорони здоров'я?
 - А) лікарями
 - В) середніми медичними працівниками
 - С) тільки управлінським апаратом медичного закладу
 - Д) іншими фахівцями системи охорони здоров'я всіх рівнів
4. На кого і в яких навчально-виховних закладах заповнюється і ведеться «Медична карта дитини» (ф. № 026/о)?
 - А) на кожну дитину, яка перебуває в навчально-виховному закладі
 - В) в дитячому садку, школі, школі-ліцеї, дитячому будинку, школі-інтернаті
 - С) дитячій консультації / поліклініці
 - Д) акушерському стаціонарі
5. Вкажіть, які існують наслідки наркоманії для суспільства?
 - А) медичні
 - В) соціальні
 - С) демографічні
 - Д) економічні
 - Е) всі відповіді вірні

6. Вкажіть основні принципи діяльності диспансерної служби під час організації диспансерного нагляду за ВІЛ – інфікованими в Україні?

- A) доступність**
- B) конфіденційність**
- C) безкоштовність допомоги**
- D) багатoproфільність**
- E) мобільність**
- F) комплексність**
- G) відкритість**
- H) всі відповіді вірні**

7. Профілактика ВІЛ/СНІДу умовно може поділятися на:

- A) первинну, вторинну**
- B) первинну, вторинну, третинну**
- C) специфічну, неспецифічну**

**Перелік питань до заліку з соціальної медицини та організації
охорони здоров'я для лікарів інтернів за фахом «Педіатрія»**

1. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я як наука. Основні завдання соціальної медицини. Мета вивчення соціальної медицини та організації охорони здоров'я.
2. Посадові особи управлінського персоналу дитячої лікарні, їх функції.
3. Основні розділи роботи дитячих поліклінік.
4. Структурні підрозділи дитячої поліклініки, формування штатів дитячих поліклінік.
5. Класифікація хвороб, її наукове і практичне значення. Наукові основи побудови класифікації та їх особливості в X перегляді. Для чого використовується класифікація в практичній діяльності лікарів і яким чином? Використання класифікації в наукових дослідженнях, мета цієї діяльності. Шифри, які використовуються в класифікації хвороб, їх призначення.
6. Методи вивчення захворюваності дитячого населення, характеристика способів отримання розмірів різних видів показників (розрахунок рівнів, структури, динаміки та ін.). Значення показників захворюваності для оцінки роботи мережі амбулаторій, поліклінік, роботи окремих лікарів.
7. Завдання реєстратури та кабінету долікарського прийому.
8. Зміст роботи кабінету (відділення) здорової дитини.
9. Завдання та зміст роботи дільничного педіатра.
10. Основні обов'язки дільничної медичної сестри.
11. Суть протиепідемічної роботи дитячої поліклініки.
12. Зміст роботи кабінету щеплень.
13. Організація роботи завідувача педіатричного відділення поліклініки.
14. Заходи, здійснювані медичним персоналом з питань підготовки дітей до відвідування дошкільних закладів та школи.
15. Основні обов'язки педіатра та медичної сестри дошкільних закладів.
16. Обов'язки шкільного лікаря та середнього медичного персоналу.
17. Спеціальні показники смертності.
18. Стійка втрата працездатності з дитинства, її соціальне та економічне значення. Назва закладів, які проводять експертизу інвалідності у дітей. Медико-соціальне забезпечення дітей-інвалідів. Методики вирахування показників, що характеризують рівні та структуру інвалідності, їх особливості в Україні. Напрямки реабілітації дітей інвалідів, проведення державних, а також громадських благодійних заходів.
19. Суть і організація відновлювального лікування.
20. Функції приймального відділення.
21. Структурні підрозділи стаціонару багатoproфільної лікарні.
22. Функції районного педіатра.
23. Забезпечення сільського населення в організації лікувально-профілактичної допомоги дітям.
24. Показники здоров'я немовлят займають чільне місце в характеристиці здоров'я населення. Чому цей показник зберігає високу інформативність

і є одним з провідних, щодо вивчення здоров'я населення. Охарактеризуйте країни з найкращою системою народження і вирощування дітей. Охарактеризуйте регіони, які не мають належної системи збереження життя та здоров'я немовлят. Порядок реєстрації смерті немовлят, реєстраційні документи.

- 25.Смертність немовлят – один із найважливіших показників здоров'я населення. Чим пояснюється така висока оцінка інформативності цього показника? Соціально-медичне значення реєстрації та вивчення причин перинатальної, неонатальної та постнатальної рівнів смертності. Їх значення для оцінки якості медичної допомоги загалом в державі, в кожному регіоні. Характеристика смертності немовлят в різних регіонах і країнах. Про дію яких соціально-медичних чинників вони можуть свідчити.
- 26.Від яких причин спостерігається зростання смертності дітей першого року життя?

Автор: ст. викладач кафедри,
Заслужений лікар України
Черешнюк Г. С.

«30» 08 2018 р.

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 2

Список використаної літератури:

1. Наказ МОЗ України від 19.09.2006р. № 630 «Про затвердження форми звітності про медичну допомогу дітям до 18 років та Інструкції щодо її заповнення».
2. Вороненко Ю. В. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я / під заг.ред. Ю. В. Вороненка, В. Ф. Москаленка. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. – 680 с.
3. Рудень В. В. Правове забезпечення процесу оформлення лікарем основної обліково-звітної документації медичного закладу / В. В. Рудень, Г. Г. Яхно, В. І. Дячишин та ін. // За ред. Заслуженого лікаря України, док. мед. наук, проф. Рудень В. В. – Львів. Видавничий дім Наутітус. – 2010. – 629с.
4. Черешнюк Г. С. Організаційні основи загальної практики – сімейної медицини / Г. С. Черешнюк, Л. В. Черешнюк // Донецьк: Видавець Заславський О. Ю., 2014. – 144с.
5. Наказ МОЗ України від 20. 03. 2008р № 149

Автор: ст. викладач Черешнюк Г. С. Затверджено на засіданні кафедри
«ЗО» 08 2018 р. Протокол № 2